

İKTİSADI VE İDARI

BİLİMLERDE TEORİ VE ARAŞTIRMALAR - II

Ekim 2022

EDİTÖRLER

DOÇ. DR. MUSTAFA METE

DOÇ. DR. CUMHUR ŞAHİN

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • C. Cansın Selin Temana
Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Serüven Yayınevi
Birinci Basım / First Edition • © Ekim 2022
ISBN • 978-605-4517-99-2

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Serüven Yayınevi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Serüven Publishing.

Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without permission.

Serüven Yayınevi / Serüven Publishing

Türkiye Adres / Turkey Address: Yalı Mahallesi İstikbal Caddesi No:6

Güzelbahçe / İZMİR

Telefon / Phone: 05437675765

web: www.seruvenyayinevi.com

e-mail: seruvenyayinevi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume

Sertifika / Certificate No: 47083

İktisadi ve İdari Bilimlerde Teori ve Araştırmalar - II

Ekim 2022

Editörler

Doç. Dr. Mustafa METE

Doç. Dr. Cumhuri ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1

TÜRKİYE’DE SUBJEKTİF YOKSULLUK BELİRLEYİCİLERİNİN SIRALI LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Şebnem Zorlutuna.....	1
Deniz Karapınar	1

Bölüm 2

MUHASEBE MEVZUATI VE STANDARTLARINDA BAĞLI ORTAKLIK YATIRIMLARI: MUHASEBELEŞTİRME, ÖLÇÜM VE SUNUM

Selçuk Yalçın	15
---------------------	----

Bölüm 3

İHRACAT YOĞUNLAŞMASI İLE İHRACAT UZMANLAŞMASI ARASINDAKİ NEDENSELLİK İLİŞKİSİ: GÜNEYDOĞU ASYA ÜLKELERİ ÖRNEĞİ

Kazım SARIÇOBAN.....	41
Ferhat ÖZBAY	41
Birol ERKAN.....	41

Bölüm 4

ENDÜSTRİ 4.0 DÖNÜŞÜMÜNÜN FİNANSAL TABLOLAR VE FİNANSAL PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN TOPSIS YÖNTEMİ İLE ANALİZİ

V. Evrim Altuk Öztürk	61
Ali Kablan.....	61

Bölüm 5

TÜRKİYE’DE SOSYAL BÜTÇE YAKLAŞIMLARI BAĞLAMINDA BELEDİYELER

Haluk Egeli	75
Güngör Özcan	75

Bölüm 6

YAŞLI YETİŞKİNLERDE SOSYAL KATILIM VE SAĞLIK İLİŞKİSİ: LİTERATÜR IŞIĞINDA BİR İNCELEME

Aykut AYDIN.....91

Bölüm 7

KÜRESEL TEDARİK ZİNCİRLERİNDE COVID PANDEMİSİ KIRILMA ETKİLERİNİN İHRACATÇI FİRMALARIN FİRMA DEĞERİ VE PİYASA DEĞERİNİ AÇIKLAYAN FİNANSAL POLİTİKALARA ETKİSİ: BİST-OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Mehmet KUZU107

Bölüm 8

TİCARİ DIŞA AÇIKLIK ENERJİ TÜKETİMİ ARTIŞINA NEDEN OLUR MU?: 1990-2020 DÖNEMİ İÇİN TÜRKİYE'DEN NEDENSEL KANITLAR

Canan ŞENTÜRK.....123

Bölüm 9

KÜRESEL KAMUSAL MAL BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

Cennet TEOMETE.....135

Özlem SÖKMEN GÜRÇAM135

Bölüm 10

YÖNETİŞİMİN GELİR EŞİTSİZLİĞİ ÜZERİNE ETKİSİ: GELİŞMEKTE OLAN BAZI ÜLKELER İÇİN PANEL VERİ ANALİZİ

Yakup TAŞDEMİR153

Bölüm 11

3 EKSENLİ 3 BOYUTLU YAZICI TASARIMI VE UYGULAMASI

Ahmet İlker AKBABA179

Emirhan AKBULUT179

Bölüm 12

BİREYLERİN GİRİŞİMSEL DAVRANIŞINA CİNSİYETE GÖRE EKONOMİK FAKTÖRLERİN ETKİSİ: PANEL VERİ ANALİZİ

Özlem DÜNDAR.....205

Bölüm 13

PAZAR BELİRSİZLİKLERİNE UYUM SAĞLANABİLMESİNDE ESNEKLİK VE TEPKİ VEREBİLİRLİK BECERİLERİNİN ROLÜ

A.Erhan Zalluhoğlu.....223

Bölüm 14

OECD ÜLKELERİNDE KURUMLAR VERGİSİNDE ORAN- GELİR PARADOKSU

Mehmet AVCI245

Bölüm 15

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL ULAŞIM POLİTİKALARININ STRATEJİK YÖNETİM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: 2000-2020 YILLARI ARASINDAKİ DEMİRYOLU KAZALARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

EMRAH AYHAN 261

“

Bölüm 1
**TÜRKİYE’DE SUBJEKTİF YOKSULLUK
BELİRLEYİCİLERİNİN SIRALI
LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE
İNCELENMESİ**

Şebnem Zorlutuna¹
Deniz Karapınar²

”

1 Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, szorlutuna@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7683-3832

2 Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi, Alucra Turan Bulutçu MYO, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, deniz.karapinar@giresun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6383-0250

GİRİŞ

Yoksulluk, kelime olarak yaşamın gerektirdiği olanaklara sahip olmama durumunu ifade etmektedir (Aktan ve Vural, 2002). Yoksulluk temel ihtiyaçların karşılanamama durumu olarak özetlense de zamana ve mekâna göre farklı şekillerde tanımlanmakta tam bir tanımlanmamaktadır. İktisadi olarak en basit tanımla ile yoksulluk, belirlenen yoksulluk sınırının altında mevcut gelir düzeyine sahip olunmasıdır.

Yoksulluk tanımla toplumların gelişme düzeyleri ve tüketim ölçeklerine göre değişebildiği için ortak bir tanımla varmak oldukça güçtür. Bu nedenle farklı yoksulluk türleri ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk türü sınıflamalarından biri de objektif ve sübjektif yoksulluk başlıkları altında incelenmektedir.

Objektif yoksulluk yaklaşımı, gelir, tüketim harcamaları, kalori miktarı, okur-yazarlık oranı, sağlık hizmetlerine erişim, temiz içme suyuna erişim gibi somut ve ölçülebilir kıstaslar üzerinde yoğunlaşmakta ve söz konusu kriter için asgari gereksinim düzeyinin belirlenmesine dayanmaktadır. Yoksulluğun objektif olarak tanımlanmasında kullanılan en temel iki yöntem; mutlak ve görelî yoksulluktur. Mutlak yoksulluk (gelir yoksulluğu), belli bir gelir seviyesinin altında yaşayan, temel mal ve hizmetleri satın almaya gücü yetmeyen birey ya da hanehalklarını kapsayan bir kavramdır. Mutlak yoksulluk ise birey veya hanehalkının sadece gıda harcamalarını dikkate alarak dar anlamda tanımlanırken gıda harcamalarına ek olarak gıda dışı temel harcamalarını da dikkate alınarak geniş anlamda tanımlanabilmektedir. Objektif yaklaşımlardan bir diğeri görelî yoksullukta belirlen kriter ise bireyin gereksinimlerini karşılama derecesi bakımından toplumun diğeri bireylerine göre durumudur (Danışman Işık, 2018).

Sübjektiflik yoksulluk tanımında ise kişilerin tercihleri ön plana çıkmaktadır (Aktan ve Vural, 2002). Başka bir ifade ile sübjektif yoksulluk, asgari temel ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı konusunda yoksulların kendi algılarının ön plana çıkması gerektiğini ortaya koyma amacıyla geliştirilen bir yaklaşımdır (Tutar ve Demiral, 2007). Sübjektif yoksulluk bireylerin hayatlarını yaşayabilmeleri için gerekli standartları kendi algı ve düşüncelerine göre belirledikleri bir yaklaşımdır. Bu özelliği ile üçüncü bir taraf tarafından belirlenen mutlak yoksulluktan farklıdır (Blaylock & Smallwood, 1986).

Yoksulluk, toplumlarda gelişmişlik düzeylerine bakılmaksızın ortaya çıkan genel bir sorun olmaktadır. Toplumların birbirlerinden farklılık göstermesi nedeniyle yoksulluk sorunun çözümünde öncelikle yoksulluğun nedenlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalar sayesinde yoksulluğu etkileyen etmenler tespit edilip politika yapımcılarının bu faktörlere göre mücadele yöntemleri geliştirmeleri yok-

sulluğun önlenmesi açısından büyük önem teşkil etmektedir (Şentürk ve Çelik, 2021).

Yoksulluk yetersiz gelir düzeyi sonucunda ortaya çıkan bir durum gibi görünse de kişilerin yaşadığı çevre, cinsiyet, eğitim düzeyleri, istihdam durumları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim imkânları gibi birçok sosyo-ekonomik ve demografik değişken temel bir gösterge olan gelirin oluşumunda etkilidir (Tatlıdil ve Demirağ, 2014). Bu neden ile bu çalışmada TÜİK Yaşam ve Gelir Araştırması Anketi verilerinden yararlanarak, Türkiye’de subjektif yoksulluğa neden olan faktörler belirlenmiştir. Bireylerin kendi görüşlerini ifade eden hanenin bir ay boyunca geçinebilme durumu, bağımlı değişken olarak alınmış ve bu durumun sosyoekonomik ve demografik belirleyicileri incelenmiştir.

LİTERATÜR

Ravollion & Lokshin (2002) Rusya için yaptıkları çalışmada, RLMS Aralık 1994-Ekim 1996 anket verilerini kullanarak yedi basamaklı merdiven örneği ile ülkede subjektif yoksulluğu incelemişlerdir. Çalışmanın bağımlı değişkenini, anket çalışmasında kendini yoksul olarak tanımlayan bireyler oluşturmuştur. Elde edilen sonuçlara göre dul ve boşanmış bireylerin kendilerini ekonomik açıdan daha az güvende hissettikleri ve araştırmaya dâhil olan 51 yaşa kadar bireylerin subjektif yoksulluklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca cinsiyet değişkeninin subjektif yoksulluk üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı ve bireylerin işsiz kalmalarının subjektif yoksulluğu arttırdığı tespit edilmiştir.

Marks (2007) HILDA 2001-2002 anket verileri ile Avusturya’da subjektif yoksulluk üzerine araştırma yapmıştır. Çalışmasının bağımlı değişkenini konut öncesi ve konut sonrası gelir yoksulluğu oluşturmaktadır. Araştırmaya göre bireylerin mesleki statülerinin kendilerini yoksul hissetmeleri açısından büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca hanehalkı servetinin de subjektif yoksulluğa etki ettiği gözlemlenmiştir.

Aydın Boylu ve Terzioğlu (2008) çalışmalarında Ankara’da ikamet eden 399 aileye ait anket verilerini kullanarak ailelerin yaşam kalitelerini etkileyen göstergeleri ve subjektif yoksullukları incelemişlerdir. Ailelerin aylık gelirleri çalışmanın bağımlı değişkenini oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, 750 tl ve daha altında aylık gelire sahip ailelerde yaşam kalitesi azalmakta ve subjektif yoksulluğa etki etmektedir. Ayrıca hanehalkı sorumlusu bireyler arasında iş güvencesinden memnun olmayanlar yaşam kalitelerinin düşük olduğunu düşünmektedir.

Wang vd. (2011) araştırmalarında Çin’de, kırsal ve kentsel yerlerde yaşayan yaşlı bireylerde cinsiyet olgusunun subjektif yoksulluk üzerinde

etkili olduğu sonucuna varmışlardır. Kırsal yerlerde yaşayan yaşlı kadınlar yaşlı erkeklere göre kendileri subjektif yoksul olarak tanımlamışlardır. Ayrıca yaşlı bireyler toplumsal eğitimin ve sosyal faaliyetlerin subjektif yoksulluk üzerinde olumlu etki yaratacağını belirtmişlerdir.

Çağlayan vd. (2012) TÜİK 2009 Hanehalkı Bütçe Anketi verilerini kullanarak Türkiye’de yoksulluğa neden olan faktörleri araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, erkeklerin kadınlara göre, evli bireylerin de bekârlara göre daha fazla yoksulluk riski altında oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca gelir dağılımına göre düşük ve orta düzeyde olan hanehalkı sorumlularındaki yaş artışı yoksulluk riskini artırmaktadır (s. 181-191).

Başaran ve Çetinkaya (2013) çalışmalarında 2003-2008 yıllarında TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketi verileri ile Türkiye’de hanehalkı büyüklüğü ve kır-kent değişkenlerinin subjektif yoksulluk üzerindeki etkisini araştırarak elde edilen sonuçları resmi yoksulluk rakamları ile karşılaştırmışlardır. Sonuçlara göre hanehalkı büyüklüğü ve kır-kent değişkenleri dikkate alındığında subjektif yoksulluk oranlarının resmi yoksulluk oranlarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

Danışman Işık (2015) Muğla’da ikamet eden 205 hanehalkı anket verisi ile bireylerin subjektif ekonomik refahlarını Sıralı Logit ve Sıralı Probit yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre hanehalkı toplam harcama tutarı, bireylerin eğitim seviyesi, sağlık durumlarındaki memnuniyetleri, hanehalkının serveti, bireylerin profesyonel bir meslek sahibi olmaları subjektif ekonomik refah seviyeleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

Zanin (2016) İtalya Merkez Bankası 2012 verileri ile ülkede ekonomik kırılganlık ve yoksulluğa etki eden etmenleri İki Değişkenli Probit Model ile analiz etmiştir. Çalışmada hanehalkının geçim durumu, faturalarını ödeyip ödeyememesi ve kira değişkenleri ele alınmıştır. Çalışma sonuçlarına göre ekonomik kaynak yetersizliği İtalya’nın kuzey bölgelerinde resmi yoksulluk verilerine kıyasla daha fazla tespit edilmiştir.

Arslan ve Ayhan (2017) çalışmalarında Bartın’da rastgele seçilmiş 394 hanehalkı bireyelerine ait anket verilerini kullanarak hanehalkı bireyelerinin yoksulluk algılarını araştırmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre Bartın’da yaşayan hanehalkı bireyelerinin kendilerini yoksul olarak algılamadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca Bartın ilinde yoksulluk oranının yaklaşık %27 seviyesinde tahmin ettikleri belirlenmiştir.

Danışman Işık (2018) Muğla ve Mardin illeri merkez ilçelerinde 408 hanehalkına uygulanan anket verilerini kullanarak iki ilde subjektif yoksulluğu incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre her iki il için de hesaplanan subjektif yoksulluk sınırları ve oranları TÜİK tarafından hesaplanan

objektif yoksulluk sınırları ve oranlarından daha yüksek bulunmuştur. Bazı sendikalar tarafından hesaplanan yoksulluk sınırları ve oranlarından ise daha düşük hesaplanmıştır.

Arslan (2020) çalışmasında 2006-2017 yıllarına ait TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması mikro verileri kullanarak Türkiye’de işgücü piyasası, istihdam ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, 2006-2017 yılları aralığında yoksulluk oranı en yüksek sosyoekonomik grup olarak işsizler belirlenmiştir. Ekonomik yönden aktif olmayan bireylerin yoksulluk oranlarının da yüksek olduğu görülmüştür. Araştırılan dönemde yoksulluk oranı en düşük olduğu grup istihdamda olan bireylerdir. Ayrıca kalabalık hanelerde yaşayan bireyler, eğitim düzeyi düşük olanlar, kayıt dışı işlerde ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışanlar arasında yoksulluk oranı yüksek hesaplanmıştır.

Şentürk ve Çelik (2021) 2016 TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması verileri kullanarak hanehalkı yoksulluğunu etkileyen faktörleri araştırmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenini hanehalkı kullanılabilir geliri oluşturmuştur. Elde edilen sonuçlara göre doğu bölgelerinde yaşayan yoksulların gelirlerinin ortalaması Batı bölgesindekilere göre daha yüksek görülmüştür. Hanehalkı büyüklüğü de yoksulluğu etkileyen bir diğer faktör olarak tespit edilmiştir.

Öksüz Narinç (2022) çalışmasında 2019 yılı TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması anketi verileri ile Türkiye’de subjektif yoksulluğu belirleyen faktörleri Genelleştirilmiş Sıralı Logit model kullanarak incelemiştir. Çalışmada değerlendirilen bağımlı değişken hanehalklarının mevcut hanehalkı geliri ile geçinebilme durumlarıdır. Analiz sonuçlarına göre bireylerin kendilerini yoksul hissetme algıları eğitim düzeyi arttıkça azalmaktadır. Yine bireylerin toplam çalışma süreleri arttıkça subjektif yoksulluk artmaktadır. Hanehalkı gelirinde meydana gelen bir birimlik artışın subjektif ekonomik refahı arttırdığı düşünülmektedir.

Van (2022) TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2019 yılı verilerini kullanarak Türkiye’de yoksulluğun mikro düzeyde belirleyicilerini Kantil regresyon analizi ile araştırmıştır. Çalışma sonuçlarına göre farklı yoksulluk kategorisinde bulunan hanelerin gelir düzeylerini arttırmalarının önemli yollarından biri eğitim seviyelerini yükseltmeleri gerektiğidir. Hanede yaşayan nüfusun fazla olması hanenin gelirini etkileyerek yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Ayrıca Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Kuzey Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde yaşayan bireylerin diğer bölgelerde yaşayanlara göre yoksulluk sınır ve oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Bu çalışmada ise, 2018 yılı TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması anketi verileri ile Türkiye’de subjektif yoksulluğun belirleyicileri sı-

ralı lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, eğitim seviyesi, istihdam durumu, çalışma süresi, ev ve otomobil sahibi olma gibi değişkenlerin subjektif yoksulluk algısı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

YÖNTEM

Lojistik Regresyon Analizi

Doğrusal regresyon analizi birçok istatistiksel analizde olduğu gibi bağımlı değişkenin normal dağılımı, doğrusallık, eşvaryanslık varsayımlarını gerektirir. Lojistik regresyon analizi (LRA) ise bu varsayımları gerektirmeden regresyon modeli kurmamızı sağlayan bir analizdir (Tabachnick ve Fidell, 2001). LRA, bağımsız değişkenlerin sürekli veya süreksiz olabildiği, sürekli süreksiz bağımsız değişkenlerin bir arada bulunabildiği, bağımlı değişkenin ise süreksiz olduğu bir analizdir. Gerekli görülürse, LRA modeli kurmak için, sürekli olan bir bağımlı değişkenin, süreksiz değişkene dönüşümü sağlanabilir (Tabachnick ve Fidell, 1996).

Lojistik regresyon analizi, bağımlı değişkenin ölçüldüğü ölçek türüne ve bağımlı değişkenin seçenek sayısına göre üçe ayrılmaktadır. Eğer bağımlı değişken iki seçenekli bir kategorik değişken ise “İkili Lojistik Regresyon Analizi”, ikiden çok kategorili (düzeyle) sınıflamalı bir değişken ise “Çok Kategorili İsimsel Lojistik Regresyon Analizi”, sıralama ölçeğiyle elde edilmiş ise, bu durumda da “Sıralı Lojistik Regresyon Analizi” kullanılır. Bunun yanı sıra, çalışmada kullanılan açıklayıcı değişkenin tek olması durumunda lojistik regresyon, “tek değişkenli lojistik regresyon” ve iki veya daha fazla olduğu durumda ise “çok değişkenli lojistik regresyon” olarak sınıflandırılır (Stephenson, 2008). Bu çalışmada bağımlı değişken sıralama ölçeği ile elde edilmiş olduğu için sıralı lojistik regresyon analizi kullanılmıştır.

Sıralı Lojistik Regresyon Analizi (Ordinal Logistic Regression Analysis)

Sıralı lojistik regresyon analizi en küçük kareler varsayımlarını ihlal etmekte, ancak bağımlı değişkenin her bir kategorisinin birbirine paralel olduğu varsayılmaktadır. Bağımlı değişken ölçüleri sıralı olduğunda yani kategorilerin düşükten yükseğe doğru sıralanmış olduğu durumlarda çok yakın kategoriler arasındaki gerçek aralıklar bilinemez. Eşit aralıklı olmayan sıralı kategorilere sahip bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde en uygun regresyon tekniği olarak sıralı lojistik regresyon analizi gösterilmektedir (Şerbetçi ve Özçomak, 2013).

Sıralı lojistik regresyon modeli, kategorik cevap değişkeni Y'nin çok durumlu olduğu ve sıralı ölçekli $J=0, 1, 2, \dots, J$ şeklindeki nitel tepki

modeli olan lojistik regresyon analizi McCullagh (1980) tarafından geliştirilmiştir. Model, gözlemlenebilir bir kategorik değişkenin altında gözlemlenemeyen bir gizli değişkenin olduğu varsayımına dayanmaktadır.

Sıralı Lojistik regresyon modeli genel olarak,

$$\text{link}(\gamma_j) = \tau_j - \beta' x_i \text{ şeklinde ifade edilmektedir. (1)}$$

Ancak açıklayıcı değişkenlerin farklı değerleri (açıklayıcı değişken kategorik ise) bağımlı değişkenin farklı kategorilerinde daha yüksek oranda yer alıyorsa genelleştirilmiş lojistik regresyon modeli kullanılır (McCullagh,

$$\text{link}(\gamma_j) = \frac{\tau_j - [\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k]}{\exp(\theta_0 + \theta_1 z_1 + \theta_2 z_2 + \dots + \theta_l z_l)} \quad (2)$$

Burada, γ_j , j. kategori için birikimli olasılık değeri τ_j j. kategorinin eşik değeri, $\beta_1 \dots \beta_k$ regresyon katsayıları, yer parametreleri için $X_1 \dots X_k$ açıklayıcı değişkenler ve k açıklayıcı değişken sayısıdır. β ve θ bilinmeyen yer ve ölçek parametreleri vektörüdür. Ayrıca τ_j bilinmeyen kesme noktaları vektörü ve Z_l ölçek parametreleri için açıklayıcı değişkenlerdir (Ayhan, 2006).

Sıralı lojistik regresyon modelinde eşik parametrelerinin önemlilik testi, katsayıların önemlilik testi yapılmalı ve paralel eğimler varsayımı sağlanmalıdır. Paralel eğimler varsayımı belirlenen regresyon katsayılarının sıralı kategorik değişkenin tüm kategorilerinde eşit olduğunu varsayar. Varsayımın sağlanmadığı durumlarda değişik yaklaşımlar kullanılabilir.

- Bazı kategoriler az sayıda denek içeriyorsa, iki ya da daha fazla kategori birleştirilebilir.

- İkili ordinal lojistik analiz yapılabilir. Bu analiz herhangi bir bağımsız değişkenin, bağımlı değişkenin değişik kategorilerinde farklı bir etki yapıp yapmadığını denetler.

- Kısmi orantılı odds modeli kullanılabilir.

- Multinomial lojistik regresyon kullanılabilir.

VERİ ANALİZİ VE BULGULAR

Çalışmada TÜİK Hanehalkı Gelir ve Yaşam Koşulları 2018 yılı anketlerine ait 17437 veri kullanılmıştır. Bu 17437 haneye ilişkin 13 bağımsız değişken seçilmiş ve bunlar tarafından açıklanabileceği düşünülen hane nin toplam aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumu bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Tablo 1'de değişkenlerin dağılımı verilmiştir.

Tablo 1: Değişkenlerin Frekans Dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	Frekans	Yüzdeler
-------------	-------------	---------	----------

Hanenin Toplam Aylık Geliri ile Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu	Çok zor	546	3,1%
	Zor	1804	10,3%
	Biraz zor	3104	17,8%
	Biraz kolay	7551	43,3%
	Kolay	3594	20,6%
Yeni Giysi Alabilme Durumu (Maddi Yoksunluk)	Çok kolay	838	4,8%
	Yok	2265	13,0%
Medeni Durum	Var	15172	87,0%
	Bekar	3489	20,0%
Eğitim Durumu	Evli	13948	80,0%
	Okuryazar Olmayan	1343	7,7%
	Okuryazar Olup Bir Okul Bir Okul Bitirmeyen+ İlkokul	7943	45,6%
	Ortaokul, Mesleki Ortaokul İlköğretim+ Genel Lise, Mesleki Lise Ve Teknik Lise	5159	29,6%
	Yüksekokul, Fakülte Ve Benzeri	2992	17,2%
Sağlık Durumu	Çok İyi + İyi	10400	59,6%
	Ne İyi Ne Kötü	4937	28,3%
	Kötü + Çok Kötü	2100	12,0%
Sosyal Güvenlilik (SGK Kayıtlılık) Durumu	Kayıtlı Değil	9971	57,2%
	Kayıtlı	7466	42,8%
Yaş	Ergen	8	,0%
	Genç	14089	80,8%
	Genç-Yaşlı	1936	11,1%
	Yaşlı	1179	6,8%
	Çok Yaşlı	225	1,3%
Cinsiyet	Erkek	14090	80,8%
	Kadın	3347	19,2%
Hanehalkı Tipi	Tek kişilik hanehalkı	1947	11,2%
	Tek Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı	13218	75,8%
	En Az Bir Çekirdek Aile Ve Diğer Kişilerden Oluşan Hanehalkı	2026	11,6%
	Çekirdek Aile Bulunmayan Birden Fazla Kişiden Oluşan Hanehalkı	246	1,4%
Oturulan Konut Tipi	Müstakil Konut	5618	32,2%
	İkiz ya da Sıralı Ev	604	3,5%
	Apartman (10 Daireden Az)	5522	31,7%
	Apartman (10 Ve Daha Fazla Daire)	5687	32,6%
	Diğer	6	,0%
Oturulan Konut Mülkiyet Şekli	Ev Sahibi	10404	59,7%
	Kiracı	4131	23,7%
	Lojman	258	1,5%
	Diğer (Herhangi bir kira ödemeyen)	2644	15,2%
İstihdam	Çalışıyor	10740	61,6%
	Çalışmıyor	6697	38,4%
Çalışma Saati	45 ve 45 Saatten Az	10927	62,7%
	45 Saatten Fazla	6510	37,3%

Otomobil Sahibi Olma	Evete	7530	43,2%
	Hayır	9907	56,8%
Toplam		17437	100,0%

Burada bağımlı değişken olan hanenin toplam aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumu hane halkı sorumlusunun kendi görüşünü yansıtmaktadır ve 1: Çok zor, 2: Zor, 3: Biraz zor, 4: Biraz kolay, 5: Kolay, 6: Çok kolay şeklinde altı kategoriden oluşmaktadır.

Analizden önce bağımsız değişkenler için çoklu doğrusallık incelenmiş ve tüm değişkenler için VIF<5 olduğundan çoklu doğrusallık probleminin olmadığı belirlenmiştir. VIF ve tolerans değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Çoklu Doğrusallık İstatistikleri

	Tolerans	VIF
Yeni Giysi Alabilme Durumu (Maddi Yoksunluk)	,905	1,105
Medeni Durum	,513	1,949
Eğitim Durumu	,623	1,605
Sağlık Durumu	,736	1,359
Sosyal Güvenlilik (SGK Kayıtlılık) Durumu	,467	2,141
Yaş	,685	1,461
Cinsiyet	,519	1,925
Hane halkı Tipi	,892	1,121
Oturulan Konut Tipi	,798	1,252
Oturulan Konut Mülkiyet Şekli	,371	2,698
İstihdam	,601	1,665
Çalışma Saati	,847	1,181
Otomobil Sahibi Olma	,953	1,049

Model uyum iyiliği için -2Likelihood Ratio değerine bakılmış ($p<0,05$), modelin geçerli olduğu belirlenmiştir. Varsayım ihmal edilerek yapılan sıralı lojistik regresyon analizi sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Sıralı Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Std. Error	95% Wald Confidence Interval		Hypothesis Test		Exp(B)	95% Wald Confidence Interval for Exp(B)	
			Lower	Upper	Wald Chi-Square	df		Sig.	Lower
[Hanenin Toplam Aylık Geliri ile Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu =1]	-2,523,2056	,2926	-2,120	150,671	1	0,000	,080	,054	,120
[Hanenin Toplam Aylık Geliri ile Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu =2]	-,892	,2029	-1,290	19,332	1	,000	,410	,275	,610
[Hanenin Toplam Aylık Geliri ile Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu =3]	,249	,2029	-,148	1,511	1	,219	1,283	,862	1,910

[Hanenin Toplam Aylık Geliri ile Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu =4]	2,256	,2034	1,858	2,655	123,058	1	0,000	9,547	6,408	14,224
[Hanenin Toplam Aylık Geliri ile Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu =5]	4,241	,2057	3,838	4,645	425,231	1	0,000	69,509	46,448	104,022
Yeni Giysi Alabilme Durumu (Maddi Yoksunluk)	,776	,0444	,689	,863	305,894	1	0,000*	2,173	1,992	2,370
Medeni Durum	-,094	,0489	-,190	,002	3,710	1	,054	,910	,827	1,002
Eğitim Durumu	,272	,0207	,231	,312	172,794	1	0,000*	1,312	1,260	1,366
Sağlık Durumu	-,123	,0233	-,169	-,077	27,810	1	,000*	,884	,845	,926
Sosyal Güvenlilik (SGK Kayıtlılık) Durumu	-,030	,0415	-,111	,051	,517	1	,472	,971	,895	1,053
Yaş	,309	,0258	,258	,360	143,292	1	0,000*	1,362	1,295	1,433
Cinsiyet	,062	,0493	-,035	,158	1,566	1	,211	1,064	,966	1,171
Hanehalkı Tipi	,199	,0278	,144	,253	51,036	1	,000*	1,220	1,155	1,288
Oturulan Konut Tipi	,030	,0126	,005	,055	5,696	1	,017*	1,031	1,005	1,056
Oturulan Konut Mülkiyet Şekli	-,146	,0133	-,172	-,120	119,710	1	0,000*	,864	,842	,887
İstihdam	-,332	,0473	-,425	-,239	49,149	1	,000*	,718	,654	,787
Çalışma Saati	-,221	,0373	-,294	-,147	35,010	1	,000*	,802	,746	,863
Otomobil Sahibi Olma	-,599	,0308	-,659	-,538	378,033	1	0,000*	,550	,517	,584

Buna göre hanenin toplam aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumuna **çok zor** diyenlerin diğerlerine göre durumu incelendiğinde medeni durum, SGK kayıtlılık ve cinsiyet değişkenleri dışındaki değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Maddi yoksunluk yaşayanların yaşamayanlara göre hanenin toplam aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumuna çok zor deme olasılığı 2,173 kat daha fazladır.

Yüksekokul, fakülte ve benzeri eğitim seviyesine sahip olanların diğer (ortaokul, mesleki ortaokul ilköğretim, genel lise, mesleki lise ve teknik lise, okuryazar olup bir okul bitirmeyen, ilköğretim mezunu, okuryazar olmayan) eğitim seviyelerine sahip hanehalkı sorumlularına göre geçinebilme durumuna çok zor deme olasılıkları 1,312 kat daha fazladır.

Sağlık durumu kötü ve çok kötü olanların diğerlerine (çok iyi, iyi, ne iyi ne kötü olanlar) göre geçinebilme durumuna çok zor deme olasılığı 0,884 kat daha azdır.

Çok yaşlı olanların diğerlerine (ergen, genç, genç-yaşlı, yaşlı) göre geçinebilme durumunun çok zor olduğunu düşünme olasılığı 1,362 kat daha fazladır.

Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane tiplerinin diğer hane tiplerine (tek kişilik hanehalkı, tek çekirdek aileden oluşan ha-

nehalkı, en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkı) göre hanenin toplam aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumunu çok zor görme olasılıkları 1,22 kat daha fazladır.

Oturulan konut tipi 10 ve daha fazla daireden oluşan apartman olanların diğerlerine (müstakil konut, İkiz ya da Sıralı Ev, 10 daireden az apartman) göre çok zor deme olasılıkları 1,031 kat daha fazladır.

Herhangi bir kira ödemedi konut mülkiyetine sahip olanların diğerlerine (ev sahibi, kiracı ve lojmanda oturan) göre aylık gelirleri ile bir ay geçinebilme durumlarını çok zor bulma olasılıkları 0,864 kat daha azdır.

Çalışmayanların çalışanlara göre geçinebilme durumunu çok zor bulmalarının olasılığı 0,718 kat daha düşüktür.

Çalışma saati 45 saatten fazla olanlar 45 saatten düşük olanlara göre 0,802 kat daha az aylık gelirleri ile bir ay boyunca geçinebilme durumunu çok zor bulmaktadırlar.

Otomobil sahibi olmayanlar olanlara göre 0,550 kat daha az aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumunu çok zor bulmaktadırlar.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yoksulluk gene olarak, insanların ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak ifade edilmektedir. Fakat temel ihtiyaçların niteliği ve düzeyinin belirlenmesi ile ilgili farklı yaklaşımların varlığı yoksulluğun da farklı şekillerde tanımlanmasına neden olmaktadır. Bu tanımlardan biri subjektif yoksulluk tanımıdır. Subjektif yoksulluk kavramına göre kendini yoksul olarak tanımlayan herkes yoksuldur. Bir birey temel tüketim mallarını tüketemediği halde eğer tüketim sepeti içindeki tüketemediği mallar nedeni ile kendini yoksul hissediyorsa yoksuldur. Bu kavrama göre ekonomik birimlerin tüketim tercihleri ön plandadır.

Goodman, Johnson ve Webb (1997), subjektif yoksullukta temel düşüncüyü şöyle özetlemektedir: “Madem ki yoksulluk toplumun kabul edeceği minimum bir yaşam standardı düzeyi ile ilgilidir öyleyse yoksulluk çizgisini belirlemenin bir yolu, büyük ölçekli anketler yaparak toplumun bu konudaki görüşünü belirlemektir. TÜİK verilerinden elde edilen Gelir ve Yaşam Koşulları anketi bu tür bir yoksulluğu ölçmek için oldukça idealdir.

Bu çalışmada da, 2018 Gelir ve Yaşam Koşulları anketi mikro verileri kullanılarak subjektif yoksulluğun sosyo-ekonomik ve demografik belirleyicileri incelenmiştir. Yapılan sıralı lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre medeni durum, SGK kayıtlılık durumu ve cinsiyet değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, hanehalkı sorumlularının evli veya bekâr olmasının, kadın veya erkek olmasının, SGK kayıt-

lılığının bulunması veya bulunmamasının hanenin toplam aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumu sorusunda seçtikleri seçeneğin “çok zor” olması bakımından farklılık göstermediği söylenebilir. 2019 Gelir ve Yaşam Koşulları anketi mikro verileri kullanılarak Öksüz Narinç (2022) tarafından yapılan çalışmada ise kadınların erkeklere göre daha fazla subjektif yoksul hissettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber medeni durum bakımından bu çalışmada da farklılık gözlenmemiştir. İlerleyen yaş ile beraber subjektif yoksulluğun daha genç yaş gruplarına göre daha fazla hissedildiği sonucu Çağlayan vd. (2012), Ravallion & Lokshin (2002) ve Öksüz Narinç (2022) çalışma sonuçları ile benzerdir. Yüksekokul, fakülte ve benzeri eğitim düzeyindeki olanların diğer eğitim düzeyindekilere göre yoksulluk algısı daha fazladır. Bu sonuçta yine literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Kiracı olmayanların olanlara göre, sağlık durumu kötü olanların diğerlerine göre yoksulluk algısı daha azdır. Çalışanların çalışmayanlara göre, çalışma saati fazla olanların olmayanlara göre, otomobil sahibi olanların olmayanlara göre, çok katlı apartmanlarda oturanların diğerlerine göre yoksulluk algısı daha fazladır.

Buradan çıkarılabilecek sonuçlardan biri, insanların hayat boyu verdikleri emek arttıkça hayattan beklentilerinin de artmakta ve buna bağlı olarak yoksulluk algılarının fazlalaşmakta olduğudur. İyi bir eğitim seviyesine sahip olmak, çalışıyor olmak, çalışma süresinin uzun olması, otomobil sahibi olmak, site tarzı evlerde oturuyor olmak gibi özelliklere sahip bireylerin yoksulluk algılarının daha fazla olması buna bağlanabilir. Bununla beraber, zaten maddi yoksunluk içerisinde olanların doğal olarak yoksulluk algıları fazladır.

Bu çalışmada yapılan analizde her ne kadar gelir değişkeni gibi ekonomik değişkenler yer almasa da, elde edilen sonuçlardan anlaşılmaktadır ki gelir dağılımının eşitsizliği insanların yoksulluk algılarını yükseltmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktan, C., C., ve Vural, İ., Y. (2002). “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Aktan, Coşkun Can (ed), Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.
- Arslan, A., & Ayhan, E. E. (2017). Hanehalkı bireylerinin yoksulluk algısı üzerine bir araştırma: Bartın il örneği. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı, s. 644-65.
- Arslan, G. (2020). Türkiye’de yoksulluk ve işgücü piyasası. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mart 2020, Cilt: 3/1

- Aydiner Boylu, A., & Terzioğlu, R.G. (2008). Ailelerin yaşam kalitelerini etkileyen bazı sübjektif göstergeleri incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 2, 2008, s. 1-27
- Ayhan, S. (2006). Sıralı Lojistik Regresyon Analiziyle Türkiye'deki Hemşirelerin İş Bırakma Niyetini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Başaran, A., & Çetinkaya, M. (2013). Türkiye'de Sübjektif Yoksulluk Profili: 2003-2008. Sosyoekonomi, 19(19), doi:10.17233/se.17892. s. 243-262
- Blaylock, J., & Smallwood, D. (1986). An Alternative Approach To Defining And Assessing Poverty Thresholds. Western Journal of Agricultural Economics, 11(1), 100-105.
- Çağlayan, E., Koşan, N., & Astar, M. (2012). An Empirical Analysis of the Determinants of Household Poverty in Turkey. Asian Economic And Financial Review, 2(1). s. 181-191
- Danışman Işık, A. (2015). Subjective Approach to Poverty: Mugla Case. Ekonomik Yaklaşım, 26(95), doi: 10.5455/ey.35605. s.1-31
- Danışman Işık, A. (2018). Sübjektif Yoksulluk: Leyden Yaklaşımı ile Bir Değerlendirme. Amme İdaresi Dergisi, 51(1).
- Goodman, A., Johnson, P., & Webb, S. (1997). Inequality in the UK. Oxford: Oxford University Press.
- Marks, G. (2007). Income poverty, subjective poverty and financial stress. Australian Government Social Policy Research, p.29
- McCullagh, P. (1980), "Regression Models for Ordinal Data", Journal of the Royal Statistical Society, Vol. 42, No: 2, ss. 109-142.
- Öksüz Narinç, N. (2022). Türkiye'de sübjektif yoksulluğu belirleyen faktörlerin genelleştirilmiş sıralı logit modelle analizi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2022;(47), s.74-92.
- Ravallion, M., & Lokshin, M. (2002). Self-rated economic welfare in Russia. European Economic Review, 46(8), p. 1453-1473, doi:10.1016/S0014-2921(01)00151-9
- Şentürk, O., & Çelik, N. (2021). Türkiye'de Hanehalkı Yoksulluğunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. İstatistik Araştırma Dergisi, 11(2), 56-70.
- Şerbetçi, A., & Özçomak, M. S. (2013). Sıralı Lojistik Regresyon Analizi İle İstatistik ve Ekonometri, Derslerinde Basariyi Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 89-110.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (1996). Using multivariate statistics. New York, USA: Harper Collins College Publishers.

- Tabachnick, B. G. and L. S. Fidell (2001). Using multivariate statistics. Needham Heights, MA, Allyn & Bacon.
- Tatlıdil, H., & Demirağ, İ. (2014). Türkiye’de Yoksulluğun Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenlerle İlişkilerinin Lojistik Regresyon ve Mars Yöntemleri Kullanılarak İncelenmesi. TISK Academy/TISK Akademi, 9(17).
- Tutar, E., Demiral, M., (2007), “Türkiye’de Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Önemi”, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı: Küresel Yoksulluk, Çanakkale, ÇOMÜ Yay.
- Van, M., H. (2022). Türkiye’de yoksulluğun mikro düzeyde belirleyicileri: Katil regresyon analizi. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y. 2022, Cilt 12, Sayı 2, s.105-129.
- Wang, X. X., Wang, X., Shang , X., & Xu, L. (2011). Subjective Well-being Poverty of the Elderly Population in China. Social Policy & Administration, 45(6), p. 714-731 doi:10.1111/j.1467-9515.2011.00804.x
- Zanin, L. (2016). On Italian households’ economic inadequacy using qualitative-quantitative measures. Social Indicators Research, 128(1), doi:10.1007/s11205-015-1019-1, p. 59-88.